מסורת הש"ס

א) [פסחים ל: וש"נ], ב) [זבחים לג:], ג) [לעיל יט. ל. לקמן עא. ע"ש], ד) [זבחים כה:] לעיל טו. מדות פ"ב מ"ג, ה) עירובין ד: פסחים קט. ע"ש חגיגה יא. [סוכה ו. ב"ק פב. כ"ש], ו) נ"ל הבגיה, ז) עיין רש"ש.

תורה אור השלם

ו) וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר: ויקרא טו יג

ז) ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב: ויקרא טו טז

מוסף רש"י

במים. במי מקוה. המכונסין משמע, ואע"ג דלאו חיים מדלא כתיב חיים (עירובין ד:) כמים משמע מים המחוברים יחדיו (שם ד:) או: במים נקודתו בפת"ח, משמע מים המיוחדים, לאפוקי שאובין, ומיהו מים חיים לא צריך, מדכתיב בזב (ויקרא טו) מים חיים, מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים בעו, ומיהו במים, כמים המיוחדין במקוה, אע"פ שהן גשמים (חגיגה יא.) או: כמים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעצמם, מדלא כתיב במים (בכו"ר) למעוטי שאובין דאזיל הפסח וממיתי וטביל (רשב"ם פסחים קט.). כל בשרו. משמע כל בשרו כאחד (עירובין ד:) מדלא כתיב בשרו, משמע שכל גופו עולה בהן, שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן (רשב"ם פסחים קט.).

תוס' ישנים

מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט כו'. תיבעי ליה לבן זומא שמצריך טבילה מן התורה לטהור הנכנס לעזרה לפי שמשנה מבגדי חול לבגדי קדש לצורך עבודה וגם ממקום שאין ענוש כרת למקום שענוש כרת ולכך מחמיר מדרבנן ואפילו למצורע לטבול בשמיני שלו להכניס ידיו לבהונות ואע"פ שאינו משנה בגדיו לבגדי קדש אין מכניס ידיו לבהונות ותנוך אזן ורגל ותיבעי נמי לר"י דפליג אבן זומא ואינו מצריך טבילה לטהור הנכנס לעזרה לעבודה אלא מדרבנן ולכך מיקל גם במצורע בשמיני שלו כדי להכניס ידיו לבהונות כיון שטבל לטהרתו מבערב גם אינו מכניס עכשיו כל גופו: תיבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי לכן מצריך טבילה [illegible] ידיו לבהונות אבל לא לבראי

חוצץ או אינו חוצץ אמר ליה [א]כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אמר ליה אביי לרב יוסף [ב]ביאה במקצת שמה ביאה או לא א"ל [א]בהונות יוכיחו שהן ביאה במקצת ותניא מצורע טובל ועומד בשער ניקנור איבעיא להו מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט תיבעי לבן זומא תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה תבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי אבל לבראי לא או דילמא אתי לאימשוכי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא תיקו: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל: ת"ר [ג]חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש בבית הפרוה חוץ מראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובצד לשכתו היתה אמר אביי שמע מיניה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות דתנן [ד]כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם [ה]ותניא [ו]ורחץ בשרו במים במי מקוה כל בשרו [ז]מים שכל גופו עולה בהן [ג]וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות [ז]ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה והא

חוצץ או אינו חוצץ. לר' יהודה דאמר מפני סרך טבילה בעלמא היא פסלה בה חציצה כשאר טבילות או דילמא כיון דליכא באה אלא להזכירו על הטומאה ישנה ולא לטהר בה היא באה לא פסלה בה חציצה: **שמה ביאה.** לענין טבילה זו וצריך לטבול אם בא להכניס אחד מאיבריו לעזרה: **מהו שיעשה סכין ארוכה.** לפטור עצמו מן הטבילה ויעמוד חוץ לעזרה ויושיט ידו לפנים וישחוט מי מיפטר בהכי מן הטבילה או דילמא בעי טבילה. ולענין הכשירא דקרבן לא קא מיבעיא ליה דהא על גב דעמד מבחוץ ושחט כשירה דתניא בזבחים (דף לב:) בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה': **תיבעי לבן זומא.** דמחמיר בה: **תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר"י.** ואמרו כל אדם לא בעו טבילה: **לגואי.** הנכנס לה: **עין עיטם.** ממנו באה אמת המים לבית טבילת שער המים שעל החומה. ולפי ענין המקראות נראה לי שהוא מעיין מי נפתוח האמור בספר יהושע (טו) שמשם הגבול משפע ויורד למזרח ולמערב והוא [ז] הגבול בכל ארץ ישראל. והך מילתא דאביי משום דאמרינן בזבחים (דף נד:) סבור למיבנייה לבית המקדש בעין עיטם אמרי ניחתי ביה פורתא דכתיב (דברים לג) ובין כתפיו שכן דשמעינן מיניה שהוא גבוה מן הכל ולא פריש מנא ליה ופריש ליה אביי הכא: **גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות.** כמדת גובה שער המים ובנין כלי של שלש אמות מלמעלה להחזיק ארבעים סאה שאי אפשר למים לעלות להר שהוא גבוה ממקום שנובעין שם: **חוץ משל אולם.** שגבהו ארבעים ורחבו עשרים: והאיכא

חוצץ או אינו חוצץ. פרש"י דלר"י קא מיבעיא ליה וקשה לי דאם כן הוה ליה למימר בהדיא לר"י אלא נראה דבין לבן זומא בין לר"י וטבילה שהוא טובל כשאינו בא לעבוד אלא ליכנס ביאה ריקנית דבהא מודה בן זומא דלא הויא אלא דרבנן שמא יעבוד כדפי' לעיל והא דקא מיבעיא ליה הכא חוצץ או אינו חוצץ טפי מבכל טבילות דרבנן כגון י"ח דבר וכיוצא בהן יש לומר משום דהא טבילה מעלה יתירה היא שהרי טהור גמור הוא ואין כאן צד חשש טומאה אלא מעלה בעלמא וחומרא יתירה היא ולהכי מיבעיא ליה דילמא אינו חוצץ: **ותניא** מצורע טובל ועומד בשער ניקנור. לפרש"י שפירש דלרבי יהודה מיבעיא ליה מאי קא פשיט מהכא הא ההיא לאו ר"י דר' יהודה פליג עלה לעיל וי"ל אעפ"כ פשיט שפיר למדרבנן דאמרי דעביד מעלה אפילו בשביל ביאת מקצת ה"נ לר"י בטבילת כל אדם דהויא דרבנן צריך לטבול אפילו לביאת מקצת: **או דילמא אתי לאימשוכי.** הא דאמר ר"פ הכל שוחטין (חולין דף ג: ושם) ור"פ כל הפסולים (זבחים דף לג.) דטמאין במוקדשין לכתחילה לא ישחטו בסכין ארוכה שמא יגעו בבשר ולא קאמר טעמא דילמא אתי לאימשוכי ואע"ג דהכא מספקי' ליה אי גזרינן דילמא אתי לאימשוכי או לא הני מילי בטהור אבל בטמא דאיכא כרת איכא למיחש טפי וי"ל אדרבה היא הנותנת התם כיון דטמא הוא זהיר טפי ולא עייל אבל טהור איכא למיחש טפי דילמא אתי לאימשוכי: **וכולן** בקודש בגג בית הפרוה. תימה לי והא גגין ועליות לא נתקדשו וי"ל גג בית הפרוה היה שוה לקרקע עזרה דכי האי גוונא משני בסוף פ' כילד צולין (פסחים דף פו.) אהא דפריך מהלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה אבל תימה לי אי גג בית הפרוה שוה לקרקע עזרה מסיבה למה לי דאמר בפ"ק (דף יט.) לשכת המדיחין כו' עד משם מסיבה עולה לגג בית הפרוה וי"ל דגג בית הפרוה אע"ג דשוה לקרקע עזרה לא היה לו פתח לעזרה משום צניעות לפי שכהן גדול טובל שם אלא היו נכנסין לו דרך לשכת המדיחין שהיתה תחת הקרקע ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה ונ"ל דלשכת המדיחין תוכה קודש דאי לא תימא הכי הוה ליה גג בית הפרוה כמו לשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול דאמר לעיל דתוכן חול אלא על כרחך לשכת המדיחין שגג בית הפרוה פתוח לה תוכה קודש ואע"ג דפרישנא דלשכת המדיחין מחילה היא וא"ר יוחנן בפרק כילד צולין (פסחים דף פו.) מחילות לא נתקדשו הא אוקימנא התם להא דרבי יוחנן בפתוחות להר הבית אבל פתוחות לעזרה נתקדשו ואין להקשות כי פריך התם מהלשכות וכו' ולוקמינן בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה והדר פריך מסיפא א"כ הוה ליה מחילות וא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו אמאי לא פריך ממתני' דפרקין וממתני' דמדות כדפי' די"ל מאי נפקא מינה ההיא דהלשכות נמי מתני' היא בפ"ג דמסכת מעשר שני (מ"ח) ואדרבה ניחא ליה למיפרך מינה טפי ממתני' דהכא ודמדות לפי שהיא שנויה בסדר זרעים שהוא קודם לסדר מועד וסדר קדשים ועוד משום דפריך שתי קושיות מינה מרישא ומסיפא: **עין** עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות. תימה לי ומנלן דבית הטבילה היתה גבוהה שלש אמות דילמא לא היתה גבוהה אלא אמה ואורכה שלש אמות והכהן היה משכיב עצמו בתוכו אי נמי לא היתה גבוהה אלא שתי אמות והכהן גדול יושב וטובל ויש לומר מסתמא כל מה שהיו יכולין להקל עליו משום חולשא דכהן גדול היו עושין ולכך עמידה היה טובל כי זה נקל לו יותר לעשות: **אמה** על אמה ברום שלש אמות. אין לומר דגובהו של אדם מראשו עד רגליו אינו אלא שלש אמות דא"כ גבי היזק ראייה דבעי ארבע אמות בפ"ק דבבא בתרא (דף ב:) למה לי כולי האי אלא י"ל דעד כתיפיו הוא שלש אמות ואף על פי שאין צוארו וראשו מחזיק אמה כיון דלאפיקתיה משלש אמות אוקמא אארבע אמות ועוד דאי אפשר לקרקע שתלקט במלקט ורהיטני ופעמים שיש גבשושית פחות מג' טפחים סמוך לכותל וזימנין נמי שעומד על אצבעות רגליו ורואה מעבר לכותל וגבי כוכין בפרק המוכר פירות (שם דף ק: ושם) דאורכו ארבע אמות היינו בין ראשו ובין דפי הארון שלמעלה ולמטה ועוד צריך שיהא בריוח והא דסגי הכא גבי מקוה בשלש אמות היינו משום דכשעומק המים שלש אמות כשנכנס בהן צפו מים על ראשו ועולין למעלה גם יכול לכוף ראשו קצת עד שיתכסה כל גופו במים ומה שיש בתרגום של מגילת אסתר פרשנדתא איצטלב על צליבא דתלת אמין דלפון איצטלב על צליבא דתלת אמין וכו' יש לומר כולם קטועי ראש היו שנהרגו ואח"כ נתלו וכן משמע בפרק המצניע (שבת דף צב. ושם) דהא דאמר גופו של אדם ג' אמות דלאו היינו עם הראש דקאמר התם המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת דאמר מר ארון ט' וכפורת טפח וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת והשתא אי אמרת בשלמא דעד הכתף הוא שלש אמות דהיינו י"ח טפחים או מוכח שפיר כי בכתף ישאו נמצא שהיה מן הארון למטה מן הכתף ו' טפחים וכ' שלישים נמצא דאכתי היה גבוה מן הקרקע י"ד טפחים ושליש אבל אי הוי עם הראש

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יח:

יח ב ג ד מיי' פ"ד מהלכות מקוואות הלכה א סמג עשין רמח טור ש"ע י"ד סי' רא סעיף א:

רבינו חננאל

דמדרבנן היא, חוצץ כעין דאורייתא. וביאה בעזרה במקצת שמה ביאה. מהו שיעשה זה שלא טבל סכין ארוכה וישחוט, בעיא זו עלתה בתיקו. חמש טבילות ועשרה קידושין. ת"ר חמשה טבילות ועשרה קידושין כו', וכולן בקדש אבית הפרוה, שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו. חוץ מן הראשונה שהיתה על גבי שער המים. כלומר, מקוה היה שם עשוי על גבי שער המים. והיו מימיו נמשכין בו ממעין עיטם, כדגרסינן בתלמוד ארץ ישראל בגמרא דכן קטין עשה י"ב דד לכיור, א"ר יהושע בן לוי אמת המים היתה מושכת בו ממעין עיטם וכו'. כן גם בזה המקוה היו מימיו נמשכין בו מזה המעין שהיה נקרא עין עיטם. והיה גובה השער כ' אמה ובנין המקוה עליו אמה על אמה ברום שלש. נמצא עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות ויותר כדי שיהא עשוי במורד, שיהו המים נשפכין מעין עיטם ויורדין (על) [אל] המקוה שעל גבי שער המים.

תוס' ישנים (המשך)

ושחיטתן כשרה דיעבד נקט התם טעם דנגיעת בשר ולא נקט טעמא דהכא אבל אין אנו צריכין כאן לטעמים אחרונים הללו כי הטעם הראשון נכון ועיקר ולפמא"ש יגע בבשר ליכא למיחש הכא כיומא כי התם בשחיטת חולין דהתם טמא והכא טהור. לשון רבי. תמיה ריבי דבכל דוכתי דאמרינן מכניס ידיו לבהונות למה לו להכניס היד שמאל כלל והא שמא כמ"ד טוען על שמאל ויגלה כשאין לו ימין וידיו דקאמר או א או זו: תיבעי לר' יהודה כו'. ויש ספרים דגרסי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר"י כד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא עביד עבודה ומכאן קשה למאן דפירש לעיל דכל אדם הנכנס לעזרה כו' דלצורך עבודה מיירי וי"ל כדפי' לעיל והר"י יוסף פירש כאן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא עביד עבודה כלומר שאינו עושה עבודה מיד כשהוא נכנס ולכך לא יחייבו קודם כניסה לטבול אבל הכא שעובד לאלתר שמא צריך לטבול אבל לא נראה דהא פשיטא לי אין

בין ארוכה ואינו מכניס כלל מגופו לא בלא יחייב בן זומא אע"פ שעושה שחיטת הקרבן או דילמא ע"י שעוסק בשחיטת [הדבר] העומד בפנים ולכך צריך טבילה כאילו נכנס לפנים לשחוט שלו ודאי כמו שמחמיר מן התורה אע"פ שגם אז לא היה טובל מן התורה לפי שאינו צריך (לשנות [א]) מבגדי [illegible] שענוש כרת בשביל שחיטת הזבח ואין שייך כאן קל וחומר דבן זומא דמכל מקום מדרבנן היה [illegible] שלא היה נכנס כולו אלא מכניס ידו לשחוט היה צריך טבילה כמצורע שאינו אלא מכניס ידיו וצריך [illegible] דברים שחיטת חולין לא איכפת לן בטמא השוחט במקדש אלא משום שמא יגע בבשר אבל לאימשוכי [illegible] התם היינו טעמא שלפי שהוא טמא נזהר הוא היטב שלא להיכנס משום עון ענוש כרת ולהכי [illegible] הכא. תיבעי לר"י דלא מצריך טבילה למצורע להכנסת ידיו לבהונות דעד כאן לא קאמר ר"י התם [illegible] ולכך אין לחוש כלל לאימשוכי שאינו צריך כלל להימשך לפנים אבל הכא דקעביד עבודה שחיטת [illegible] לא יחייב בלא טבילה דחיישינן בהכי דילמא אתי לאימשוכי ויכנס בפנים כל גופו ואורחו ואע"ג דהתם [illegible]

מצריכין טבילה בנכנס לעזרה לעבודה שלא יגריעו עוד כלל אפי' כשירצה לעבוד: אבל הכא דעביד עבודה כו'. ואי דקרי הכא לשחיטה עבודה לא תיקשי אמאי דאמר במסה דוכתי שחיטה לאו עבודה היא די"ל דלא חשיב עבודה להצטרך כהן כשאר עבודת הדם [ב]: חמש טבילות כו'. בגמרא מפיק ד' טבילות מקרא וטבילה א' הראשונה מאי נפקא לן מקל וחומר דבן זומא דלעיל אפי' ר' יהודה נמי דלית ליה לעיל בשאר ימות השנה בכהן גדול ביום הכפורים עצמו יכול להיות [illegible] הכא כל שכן הכא וממעינן נמי לקמן לרבי יהודה נמי קל וחומר כי האי גוונא מה בגדי זהב שאין נכנסים בהן לפני ולפנים טעון טבילה כו' ואין להקשות למה לא יעשנה בקדש כמו אחרות כי מסתמא יש לו לעשות הראשונה קודם שיכנס למקום שענוש כרת: חמש טבילות ועשרה קידושין. משחיטת התמיד מתחיל כאן אבל קידוש של תרומת הדשן לא חשיב אע"פ שהוא היה כ"ג כדפירש בפ"ק לעיל לפי שהיה בעוד לילה ועוד שמכאן ואילך היה עושה עבודות על הסדר אבל לאחר תרומת הדשן היה יכול לצאת מן העזרה וכשנכנס צריך טבילה: ש"מ עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות. וא"ת מנא ליה שהמקוה היה גבוה ג' אמות כרוחב אמה על אמה דילמא לא היה אלא אמה כרוחב ג' אמות וי"ל דא"כ היה כ"ג [illegible] בטבילותיו וקודם היה להם לתקנו למטה [illegible] ועוד שמסתמא היה כמו שאר מקוואות ואע"פ שמעין היה צריך מ' סאה לטבילת אדם [illegible]

א) נ"ל לבגדי. ב) ות"ה עבודה היא דהא בעיא פייס כנ"ל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones